

Autorem (twórcą) jest osoba fizyczna, która stworzyła utwór w wyniku działalności twórczej o indywidualnym charakterze. W świetle prawa autorskiego twórcą może być również dziecko, osoba małoletnia (poniżej 13 roku życia). Może nią być także osoba ubezwłasnowolniona; **wtedy przy rozporządzaniu prawem autorskim zastępuje ją przedstawiciel ustawowy, czyli rodzic lub opiekun prawny.** Taka sytuacja może mieć miejsce np. przy udzielaniu zgody na publikację wiersza, którego autorem jest dziecko, zamieszczenie pracy plastycznej dziecka na stronie www czy zdjęcia dziecka na stronie internetowej.

Przyjmuje się, że twórcą jest osoba, której nazwisko jest uwidocznione na egzemplarzach utworu lub której autorstwo zostało podane do publicznej wiadomości w jakikolwiek inny sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu. Może być zamieszczone na pierwszej stronie książki, umieszczone na blogu, pod artykułem na stronie internetowej czy w gazecie. Utwór stworzony przez kilku autorów jest utworem wspólnym (np. hymn szkoły jako utwór słowno-muzyczny). W takiej sytuacji każdy ze współtwórców może wykonywać prawo autorskie do swojej części utworu mającej samodzielne znaczenie, bez szkody dla praw pozostałych (np. tylko do samej muzyki lub słów). Do wykonywania prawa autorskiego do całości utworu potrzebna jest zgoda wszystkich współtwórców (np. do przeniesienia majątkowych praw autorskich do hymnu szkoły na szkołę, którą reprezentuje dyrektor).

Człowiek staje się twórcą w chwili tworzenia dzieła i to aby było ono chronione, nie wymaga żadnych czynności prawnych. Ustawa wprowadza jeden wyjątek dotyczący praw autorskich twórcy, chodzi o tzw. **utwory pracownicze.**

Jeżeli utwór powstał w ramach obowiązków służbowych (np. nauczyciel opracował na zajęcia scenariusz lekcji lub program nauczania), **autorskie prawa majątkowe przysługują pracodawcy.** Inaczej będzie, gdy nauczyciel w umowie o pracę będzie miał zastrzeżone prawa do utworu, bądź opracował te dokumenty jako materiał dydaktyczny do czasopisma, na stronę internetową czy na konkurs.

Autor ma prawo opublikować swój utwór nie ujawniając prawdziwego nazwiska. W takim przypadku zastępuje go w wykonywaniu prawa autorskiego producent lub wydawca, a gdy ich brak, organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. Autor nie musi oznaczać swojego dzieła jakąkolwiek adnotacją, czy dokonywać rejestracji utworu. Nieuprawnione ujawnienie prawdziwego nazwiska autora przez osoby trzecie jest naruszeniem autorskich dóbr osobistych, podobnie jak posądzenie kogoś, że jest on autorem utworu. Autor ma wyłączne prawo do ochrony swojej więzi z utworem, do korzystania z niego i rozporządzania nim, a także do pobierania wynagrodzenia za

korzystanie z utworu. Autor ma też prawo zrzec się niektórych praw do utworu lub przekazać je innym osobom lub instytucjom.

Utwór jest przedmiotem prawa autorskiego od chwili zaistnienia. Jest przejawem działalności twórczej o charakterze indywidualnym, utwalonym w dowolnej formie, funkcjonującym niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia. Chronionymi utworami są zarówno utwory dokończone, jak i nie skończone. Dzieło nie musi być skończone i upowszechnione, by być objęte ochroną. Utwór literacki może być poprawiany i uzupełniany. Utwór muzyczny może być tylko zarysem linii melodycznej, bez aranżacji czy rozpisania na głosy. Nie ma znaczenia także cel, dla którego został stworzony. Może to być cel estetyczny, reklamowy, użytkowy. **Sam pomysł na utwór nie jest chroniony prawem autorskim.**

Przedmiotem prawa autorskiego są utwory:

- ✓ *wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne, programy komputerowe);*
- ✓ *plastyczne;*
- ✓ *fotograficzne;*
- ✓ *lutnicze;*
- ✓ *wzornictwa przemysłowego;*
- ✓ *architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne;*
- ✓ *muzyczne i słowno-muzyczne;*
- ✓ *sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne;*
- ✓ *audiowizualne (w tym filmowe).*

Przedmiotem prawa autorskiego są również zbiory, antologie, wybory, bazy danych spełniające cechy utworu, pod warunkiem, że przyjęty w nich dobór, układ lub zestawienie ma **twórczy charakter**, bez uszczerbku dla praw wykorzystywanych utworów. Może to być np. wybór zdjęć, lista uczestników wycieczki, lista korzystających z zasobów biblioteki itd.

Chroniona jest również baza danych, czyli zbiór informacji zgromadzonych **według metody opracowanej** przez autora, niezależnie od tego, czy materiały które zawiera są objęte taką ochroną, czy też nie.

W Polsce, inaczej niż w niektórych systemach prawnych, autorstwa utworu, czy też samego faktu jego stworzenia, nie trzeba rejestrować, zgłaszać czy zastrzegać. Aby utwór był chroniony nie musi być oznaczony symbolem © „Copyright”. W myśl ustawy utwór bez tego dopisku jest tak samo chroniony i zabrania się jego kopiowania bez zgody autora.

Aby wytwór człowieka można było uznać za utwór (dzieło) musi on posiadać trzy cechy:

- ✓ *musi to być rezultat pracy człowieka (twórcy).*
- ✓ *musi to być przejaw działalności twórczej (oryginalny, wyróżniający się)*
- ✓ *musi mieć indywidualny charakter*

Co nie jest utworem.

Wyłączone spod ochrony prawa autorskiego są:

- ✓ *akty normatywne, urzędowe projekty (ustawy, rozporządzenia, kodeksy, zarządzenia, projekty tych aktów);*
- ✓ *urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole państwowe (np. decyzje administracyjne, herby miast, monety, banknoty, znaki drogowe, godła samorządów);*
- ✓ *opublikowane opisy patentowe lub ochronne;*
- ✓ *proste informacje prasowe (np. repertuary kin, teatrów, kursy walut, prognoza pogody, informacje o wypadkach);*
- ✓ *odkrycia (np. twierdzenia i odkrycia fizyczne czy chemiczne);*
- ✓ *idee;*
- ✓ *procedury (np. technologiczne, biurowe - np. dotyczące zarządzania licencjami komputerowymi w szkole);*
- ✓ *metody i zasady działania;*
- ✓ *konceptcje matematyczne.*

Ustawa o prawie autorskim chroni tylko formę (np. tekst podręcznika historii czy geografii jako dzieła literackiego), a nie same wiadomości, informacje, twierdzenia i odkrycia z danego zakresu nauki, które ochronie z racji tej ustawy nie podlegają. Ochronie nie podlega nie tylko sam temat dzieła ale również styl, metoda czy technika, którą posłużył się twórca.